

Onderwerp: deelname HDSR als aandeelhouder in Aquaminerals

Datum vergadering: 16-12-2020

Registratienummer: 1712943 versie 2

Voorgesteld besluit

Het algemeen bestuur wordt voorgesteld:

1. in het kader van de ambitie van het waterschap om grondstoffen uit afvalwater te winnen en te vermarkten, als aandeelhouder deel te gaan nemen in AquaMinerals B.V., gevestigd te Nieuwegein;
2. het college mandaat te verstrekken om ter uitvoering van dit besluit de hiervoor benodigde overeenkomsten te sluiten en ook de in dit verband noodzakelijke besluiten te nemen en uitvoeringshandelingen te verrichten.

Toelichting

HDSR zet in op duurzaamheid

Het waterschap wil de komende jaren sterker inzetten op duurzaamheid, innovatie en het terugwinnen van grondstoffen. In het huidige waterbeheerplan Waterkoers (2016-2021) is deze lijn al ingezet:

“De Stichtse Rijnlanden streeft naar duurzaamheid en zet in op innovatie. De kans op succes is sterk afhankelijk van de mate waarin de kennis en het ondernemerschap van de markt worden benut. Het betrekken van marktpartijen bij duurzame (innovatieve) projecten is daarom een randvoorwaarde voor het waterschap.”

Afgelopen jaar is de duurzaamheidsvisie door het algemeen bestuur vastgesteld. Belangrijke doelstellingen hierin zijn:

- *Meerwaarde uit afvalwater: benutten energie en grondstoffen uit onze afvalwaterstromen → 2040 50% van de top 5 grondstoffen wordt teruggewonnen.*
- *Volledig circulair zijn in 2050 → 50% minder primaire grondstoffen gebruiken in 2030*

Om concreet invulling te geven aan de bovenstaande ambitie om grondstoffen uit afvalwater terug te winnen, zijn op rwzi Leidsche Rijn (conform AB besluit dd. september 2017) al fijnzeven geplaatst. Met deze fijnzeven is het mogelijk om cellulose uit afvalwater terug te winnen. De volgende stap is dat deze cellulose ook wordt afgezet en vermarkt. Naast cellulose zullen in toekomst mogelijk ook andere grondstoffen moeten worden vermarkt. Te denken valt hierbij bijvoorbeeld aan kaumera (alginaat) dat bij de nieuwe Nereda-installatie op de rwzi Utrecht kan worden teruggewonnen. Dit sluit aan bij de ambitie van het waterschap om grondstoffen uit afvalwater terug te winnen, zoals beschreven in het huidige Waterbeheerplan, de duurzaamheidsvisie en de zuiveringsvisie.

Samenwerking zoeken om duurzaam te kunnen vermarkten

Hiermee is onlosmakelijke verbonden dat het waterschap voor het vermarkten van deze terug gewonnen grondstoffen partners zoekt, omdat dit nieuw terrein is en niet alle benodigde kennis en schaalgrootte hiervoor in huis is. Er moet dus samenwerking worden gezocht met andere waterschappen en ook met marktpartijen.

HDSR participeert o.a. samen met vier andere waterschappen in de ‘koplopergroep cellulose’. Het bundelen van volumes levert voordelen op voor prijs, kwaliteit en continuïteit. Een gezamenlijk (en gemandateerd) ‘loket’ is echter niet eenvoudig te organiseren, omdat de waterschappen weinig of geen kennis en ervaring met de markt, de contractvormen, wet- en regelgeving en productverantwoordelijkheid met betrekking tot afvalstoffen hebben. Dit geldt ook voor HDSR.

Er is een onderneming nodig die de grondstoffenmarkt (zowel vraag als aanbod) kent en hierin voor het waterschap een tussenschakel kan zijn. Er is onderzocht welke onderneming het waterschap voor

het vermarkten van teruggewonnen grondstoffen kan gebruiken. Uit dat onderzoek bleek dat AquaMinerals¹ op dit moment de enige partij is die de gewenste kwaliteit kan bieden. Aquaminerals B.V. (voorheen Reststoffenunie) brengt vraag en aanbod van grondstoffen bij elkaar en vervult hiermee een makelaarsfunctie.

Naast drinkwaterbedrijven sluiten de laatste tijd ook steeds meer waterschappen aan, zoals Aa en Maas, Amstel Gooi en Vecht, Hollands Noorderkwartier en naar verwachting binnenkort ook Zuiderzeeland. Deze waterschappen nemen (net als HDSR) deel aan de 'koplopergroep cellulose' en proberen met elkaar én Aquaminerals cellulose terug te winnen en te vermarkten. Naast het vermarkten van cellulose gebruiken waterschappen Aquaminerals ook voor de slibeindverwerking. Onder andere waterschap Amstel, Gooi en Vecht maakt momenteel gebruik van deze route.

Hoe werkt AquaMinerals?

AquaMinerals is een grondstoffenmakelaar die zonder winstoogmerk de afzet van afvalgrondstoffen regelt. Deze organisatie biedt de expertise die nodig is om genoemde grondstoffen optimaal te vermarkten. AquaMinerals is een professionele organisatie die landelijk vertrouwen geniet. Het bedrijf is al ruim twintig jaar het *shared service center* van alle Nederlandse drinkwaterbedrijven om de afzet van rest- en grondstoffen te verzorgen.

AquaMinerals heeft zelf geen verwerkingscapaciteit, maar verbindt producenten aan de afzetmarkt. Jaarlijks vermarkt AquaMinerals circa 200.000 ton aan grondstoffen. AquaMinerals mag in het kader van de aanbestedingsregels maximaal 20% van de materialen die ze vermarkten voor niet-aandeelhouders verzorgen. Gezien de ontwikkelingen op het gebied van de circulaire economie en de ambities van de 21 waterschappen om grondstoffen terug te winnen, wordt de 'vrije' 20% van Aquaminerals snel gevuld en ontstaat voor HDSR het risico dat wij onze grondstoffen niet optimaal kunnen afzetten. Om gebruik te kunnen blijven maken van AquaMinerals is het verstandig om aandeelhouder te worden van AquaMinerals. Hiervoor zullen er aandelen van AquaMinerals moeten worden gekocht. Deze aandelen worden gekocht in het kader van de uitvoering van onze publieke taken. Om te participeren in Aquaminerals is een besluit van het algemeen bestuur nodig.

Ook in breder opzicht een passende ontwikkeling

Daarnaast is HDSR momenteel bezig met het opstellen van een langetermijn slibstrategie. Besluitvorming hierover staat gepland voor medio 2021. Ook in het kader van extra verwerkingsroutes voor slib kan Aquaminerals een interessante partij zijn, omdat zij met marktpartijen afspraken hebben gemaakt waar HDSR gebruik van kan maken mocht dat nodig zijn. Zoals boven beschreven maakt o.a. waterschap Amstel, Gooi en Vecht gebruik van Aquaminerals voor hun slibeindverwerking.

Besluit

Gegeven de bovenstaande argumenten en motieven stellen wij u voor om als aandeelhouder deel te gaan nemen in AquaMinerals.

Financieel gezien gaat het in dit voorstel over de aankoop van aandelen Aquaminerals. Voor het daadwerkelijk vermarkten van grondstoffen zullen, alvorens hierover met Aquaminerals leveringsovereenkomsten getekend worden, eerst door het waterschap (en wrs. in samenwerking met andere waterschappen) businesscases worden opgesteld. Positieve businesscases waar het waterschap mee verder wil, worden altijd ter besluitvorming aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Ingevolge art. 23, eerste lid, sub b, van het (provinciale) '[Reglement Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden 2008](#)' moet het besluit tot deelneming worden toegezonden aan Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht.

¹ AquaMinerals vermarkt de rest- en grondstoffen uit drinkwaterproductie. Het bedrijf is ontstaan vanuit de Reststoffenunie drinkwaterbedrijven. Tien Nederlandse drinkwaterbedrijven, een Vlaams drinkwaterbedrijf en enkele waterschappen zijn eigenaar. In bijlage 4 zijn de statuten van Aquaminerals ter informatie bijgevoegd.

Kaders

- Waterkoers (2016-2021)
Belangrijke thema's zijn duurzaamheid, innovatie en grondstoffen. Het waterbeheerplan zegt hierover:

Duurzaam en innovatief met mate

De Stichtse Rijnlanden streeft naar duurzaamheid en zet in op innovatie. De kans op succes is sterk afhankelijk van de mate waarin de kennis en het ondernemerschap van de markt worden benut. Het betrekken van marktpartijen bij duurzame (innovatieve) projecten is daarom een randvoorwaarde voor het waterschap. Waar mogelijk werkt het waterschap samen met kennisinstituten als de STOWA en universiteiten. In lijn met het Bestuursakkoord Water blijft het waterschap inzetten op samenwerking met mede-overheden en marktpartijen in de (afval)waterketen om kosten te besparen. Het waterschap streeft ook naar schaalvoordeel bij de inkoop van energie, hulpstoffen, producten en diensten. Dit kan bereikt worden door samenwerking met andere zuiveraars. Het leidt niet per definitie tot schaalvergroting van de zuiveringstaak.

Van afval naar grondstof

Terugwinning van diverse grondstoffen zoals fosfaat, cellulose en energie uit het afvalwater is technisch goed mogelijk. Het winnen van energie is al gemeengoed om te komen tot een efficiënte energiehuishouding. Het waterschap focust op kennisontwikkeling inzake duurzaamheid bij het zuiveren van afvalwater, bijvoorbeeld in het kader van de Energie- en Grondstoffenfabriek. We trekken onderzoeken en pilots zoals de Aquafarm. We willen nadrukkelijk ideeën en innovaties delen met andere belanghebbenden (de markt, de wereld van de kennis en de overheid) en mogelijk samen oppakken. Op enkele - nog nader te bepalen - onderdelen willen we wat meer risico's accepteren dan de gebruikelijke terugverdientijd van tien of vijftien jaar, bijvoorbeeld door op te treden als pionier.

- Duurzaamheidsvisie 2020
DOE, DENK, DUURZAAM, naar een emissieloos en circulair waterschap
Het waterschap wil als organisatie werken met oog op de toekomst door onder meer onze voetafdruk te verkleinen. Belangrijke doelstellingen en principes die aansluiten bij dit voorstel zijn:

Meerwaarde uit afvalwater: benutten energie en grondstoffen uit onze afvalwaterstromen
→ 2040 50% van de top 5 grondstoffen wordt teruggewonnen
Volledig circulair zijn in 2050
→ 50% minder primaire grondstoffen gebruiken in 2030
- Zuivervisie Zuiver Afvalwater, visie en strategie voor het zuiveringsbeheer (2012)
Het waterschap wil zo min mogelijk zuiveringsslib afvoeren. Daarom streven we naar de grootste volumereductie van het slib tegen de laagste kosten. Voordat het slib als afval wordt afgevoerd, halen we er zo veel bruikbare energie, grondstoffen en water uit als op doelmatige wijze mogelijk is.

Welk waterschapsdoel is aan de orde (uit overzicht 'Indicatoren Waterkoers' in de begroting)

Met het participeren in Aquamaterials wordt invulling gegeven aan de waterschapsdoelen nl.:

1. Meerwaarde uit afvalwater (effect indicator: waardevolle grondstoffen worden optimaal benut);
2. Werken met oog op de toekomst (effect indicator: Duurzaam werken om onze voetafdruk te verkleinen);
3. Maatschappelijke meerwaarde door samen doen (effect indicator: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners en effect indicator: Doelen bereiken door samenwerking).

Juridische en aanbestedingstechnische aspecten

Voor de totstandkoming van dit bestuursvoorstel is extern juridisch advies ingewonnen met name ook op het gebied van aanbestedingsrecht, mededingingsrecht en staatssteun. De eindconclusie is dat er geen juridische bezwaren bestaan tegen de beoogde constructie. Het spreekt vanzelf dat de van toepassing zijnde regelgeving ook aan ontwikkelingen onderhevig kan zijn en daarom zijn er wel aandachtspunten die in het oog moeten worden gehouden, zoals:

Aanbestedingsrecht

- AquaMinerals is op basis van de huidige stand van zaken in de rechtspraak niet aan te merken als aanbestedingsplichtige organisatie. Als de jurisprudentie op dit punt zou gaan veranderen, kan dit gevolgen hebben hiervoor.

Mededingingsrecht

- Een melding bij de ACM is niet vereist. Door veranderende omstandigheden kan dit noodzakelijk worden, bijvoorbeeld als het aandelenpercentage van HDSR in Aquaminerals sterk toeneemt, maar dat is niet aannemelijk gezien het toekenningsbeleid van aandelen bij Aquaminerals.
- Het mededingingsrecht staat niet toe dat een samenwerking van partijen meer dan 15% marktaandeel heeft in de betreffende inkoop en verkoopmarkten. Aquaminerals geeft in een berekening aan dat zij deze drempel niet overschrijdt. Voor de meeste grondstoffen blijft het aandeel onder de 1% momenteel, alleen voor slib komt dat op ca. 2% uit.

Staatsteun en wet markt en overheid

- In kader van de wet markt en overheid (m.b.t. staatsteun) is het van belang dat HDSR de reststoffen tegen minimaal de integrale kosten verkoopt aan Aquaminerals. Het mag voor HDSR namelijk in het kader van deze wet niet verlieslatend zijn.

Consequenties van het aandeelhouderschap

- Door toetreding krijgt het waterschap er een nieuwe verbonden partij bij die (beperkt) bestuurlijke aandacht vraagt en eisen stelt aan de kwaliteit en leveringszekerheid van de af te zetten materialen. Het aantal aandelen is gebaseerd op het aantal vervuilingseenheden (v.e.'s) dat het waterschap verwerkt (zie ook 'financiële aspecten').
- Er wordt een participatieovereenkomst (zie het voorbeeld in bijlage 2) opgesteld en de resultaten worden geëvalueerd.
- Per grondstof wordt een contract opgesteld (voor levering aan AquaMinerals).
- Deelname aan de algemene vergadering van aandeelhouders van AquaMinerals.
- Het staat het waterschap vrij om uit te treden door verkoop van de aandelen aan de overige aandeelhouders. Dat kan feitelijk op elk moment, maar AquaMinerals vraagt aandeelhouders een periode van minimaal drie jaar te respecteren.

Organisatorische gevolgen en maatregelen

- AquaMinerals houdt rekening met de wensen van het waterschap. Per waterschap wordt een 'routekaart' opgesteld en jaarlijks geactualiseerd (zie bijlage 1).
- Elke participant sluit voor zijn eigen grondstoffen een leveringscontract met AquaMinerals. Daarin worden specifieke afspraken gemaakt over volumes, planning, ambities et cetera. Deze contracten moeten door HDSR worden beoordeeld en nagekomen.
- HDSR neemt deel aan de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA), die halfjaarlijks wordt gehouden.
- Voor de waterschappen geldt geen leveringsplicht. AquaMinerals streeft optimalisatie van de vermarkting na van de reststoffen die het waterschap levert.
- AquaMinerals vraagt voor hun dienstverlening een vergoeding. De vergoeding is bedoeld voor de dekking van hun organisatiekosten. Afhankelijk van besluitvorming door de algemene vergadering van aandeelhouders vloeien eventuele overschotten van AquaMinerals aan het eind van het jaar terug naar de aandeelhouders.
- De opbrengsten en kosten van de daadwerkelijke vermarkting van het materiaal zijn voor de aandeelhouder.

Vervolg

Na positieve besluitvorming door het algemeen bestuur worden ter uitvoering hiervan de stukken voor toetreding en de aanschaf van aandelen voorbereid t.b.v. behandeling door het college.

Evaluatie

Met AquaMinerals is afgesproken dat na de eerste twee jaar de samenwerking met AquaMinerals in relatie tot het aandeelhouderschap wordt geëvalueerd. Op basis van de evaluatie besluit HDSR of gebruik gemaakt gaat worden van de mogelijkheid om na de eerste 3 jaar uit te treden.

Risico's

Indien u instemt met dit voorstel:

HDSR krijgt er een verbonden partij bij die bestuurlijke aandacht vraagt en eisen stelt aan de kwaliteit en leveringszekerheid van de af te zetten reststoffen. Vanuit de bedrijfsvoering zal hier strak op worden gestuurd. Binnen de organisatie zal hier verantwoordelijkheid voor genomen moeten worden.

Indien u niet instemt met dit voorstel:

AquaMinerals mag maximaal 20% van de materialen die ze vermarkten voor niet-aandeelhouders verzorgen. Wanneer dat maximum is bereikt (en de kans daarop wordt in de toekomst groter), kunnen de grondstoffen van niet-aandeelhouders niet meer worden vermarkt. HDSR moet dan zelf de markt op. Ervaring leert dat bedrijven alleen grotere volumes grondstoffen interessant vinden. HDSR alleen heeft onvoldoende volume om dergelijke contracten te kunnen afsluiten. Daarnaast ontbreekt het bij HDSR aan kennis van de grondstoffenmarkt.

Financiële aspecten

Aanschaf aandelen

AquaMinerals is voornemens dat het belang van de drinkwaterbedrijven en de waterschappen in Aquaminerals op termijn gelijk is. AquaMinerals stelt voor het totale gezamenlijke aandelenbelang voor alle waterschappen te verdelen op basis van het aantal vervuilingseenheden. Op basis hiervan krijgt HDSR 479 aandelen toegekend met een belang van ca. 3,9% momenteel (als alle waterschappen toetreden wordt dat belang kleiner, ca. 2,4%).

De waarde van de aandelen is gebaseerd op het eigen vermogen gedeeld door het aantal uitstaande aandelen. Het eigen vermogen bedraagt na toevoeging van het overschot over 2019 € 1.248.100,-. Het aantal uitstaande aandelen op 1/1/2020 was 12.300, hetgeen de waarde van de aandelen bepaalt op € 101,47 per stuk. Met deze transactie is daarmee een bedrag gemoeid van $479 \times € 101,47 = € 48.604$. De aankoop van de aandelen wordt een deelneming op de balans van HDSR.

Exploitatiekosten

AquaMinerals vraagt voor hun dienstverlening een vergoeding van circa € 6 per ton door HDSR aangeleverd materiaal. De vergoeding is bedoeld voor de dekking van hun organisatiekosten. De opbrengsten (en eventuele verwerkingskosten) van de vermarkting van het materiaal komen voor rekening van HDSR. Aan het eind van het jaar vloeien eventuele overschotten van AquaMinerals in principe weer terug naar de aandeelhouders. Eventuele verliezen worden ten laste gebracht van de algemene reserves of op een andere wijze, bijvoorbeeld ten laste van toekomstige winsten. Dit alles na besluitvorming door de algemene vergadering van aandeelhouders. Deze posten worden opgenomen in de exploitatiebegroting.

Financiële risico's

Het financiële risico dat het aandeelhouderschap met zich meebrengt is grotendeels theoretisch. AquaMinerals speculeert niet, investeert niet in activa en heeft geen schulden. Alleen de organisatiekosten moeten jaarlijks worden gedekt. Alle overige opbrengsten en kosten van de reststoffen worden één op één met het waterschap verrekend. Daarnaast geldt dat de aandelen weer verkocht kunnen worden. De waarde van een aandeel is circa € 100. Verwacht wordt dat deze waarde door het karakter van AquaMinerals (geen winstoogmerk) vrijwel constant blijft. In dit voorstel gaat het financieel gezien over de aankoop van de aandelen. Voor het daadwerkelijk vermarkten van grondstoffen zullen, alvorens hierover met Aquaminerals leveringsovereenkomsten getekend worden, eerst door het waterschap (en wrs. in samenwerking met andere waterschappen) businesscases worden opgesteld. Positieve businesscases waar het waterschap mee verder wil, worden, mede

gezien het feit dat hier investeringskrediet voor nodig zal zijn, altijd ter besluitvorming aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Fiscaliteiten

Het aandeelhouderschap in AquaMinerals heeft geen fiscale consequenties. De verkoop van grondstoffen heeft wel fiscale consequenties, in ieder geval voor de omzetbelasting en mogelijk voor de vennootschapsbelasting. Voor de verkoop van grondstoffen treedt HDSR op als ondernemer voor de btw. Dit betekent dat HDSR bij verkoop van die grondstoffen 21% btw in rekening moeten brengen aan de afnemer. Voor die afnemer is die btw aftrekbaar dus voor hen is het neutraal. Het betekent ook dat HDSR voor een deel van de kosten (voor het deel dat HDSR ondernemer is) ook btw kan terugvragen. Bij de daadwerkelijke levering van onze grondstoffen aan Aquaminerals wordt dit aspect meegenomen.

Communicatie aspecten

De toetreding tot AquaMinerals helpt om de volgende, noodzakelijke ontwikkelstap naar verdere circulariteit te maken, namelijk de mogelijkheid om onze grondstoffen te vermarkten. Dit biedt ook publicitair kansen, niet alleen voor HDSR als voorloper, maar voor de hele waterschapsector. Het zet de waterschappen als duurzaam en circulair op de kaart.

MVO aspecten

Het participeren in Aquaminerals geeft een nadere invulling aan het aspect duurzaamheid, innovatie en circulariteit. Het vermarkten van grondstoffen wordt hierdoor mogelijk. Het geeft invulling aan onze duurzaamheidsambitie om grondstoffen terug te winnen. In eerste instantie is dat de cellulose die via de nieuwe fijnzeven op rwzi Leidsche Rijn worden teruggewonnen. Vervolgens kunnen ook andere, toekomstig terug te winnen grondstoffen, worden vermarkt. Te denken is hier met name aan Kaumera (alginaat) op de nieuwe installatie van rwzi Utrecht.

Door te participeren in Aquaminerals bevorderen we duurzaam werken met oog op de toekomst. Hierdoor verkleinen we op termijn onze voetafdruk. Daarnaast vergroten we hierdoor onze maatschappelijke meerwaarde door waterbewust te handelen samen met partners zoals waterschappen en marktpartijen.

Bijlagen

1. Routekaart voor waterschappen door Aquaminerals (DM 1632575)
2. Voorbeeld toetredingsovereenkomst Aquaminerals (DM 1632577)
3. Voorbeeld participatieovereenkomst Aquaminerals (DM 1632578)
4. Statuten Aquaminerals (DM 1632579)